

Najważniejsza jest Miłość. Księga pamiątkowa ku czci Księdza Profesora Waleriana Słomki. Red. ks. M. Chmielewski. Lublin: RW KUL 1999 ss. 550.

„Tak więc trwają wiara, nadzieja i miłość, te trzy: z nich zaś największa jest miłość” (1 Kor 13, 13). Parafrazując te słowa św. Pawła, ks. prof. dr hab. Walerian Słomka postanowił nadać dedykowanej Jemu Księdze Pamiątkowej tytuł *Najważniejsza jest Miłość*. Tytuł ten bardzo dobrze współbrzmi z całą Księgą, będącą publikacją szczególnego rodzaju, wyrazem głębokiej wdzięczności, uznania i gratulacji dla Księdza Profesora – w 65. rocznicę Jego urodzin – ze strony Jego przyjaciół, współpracowników i uczniów. Przez ten tytuł także wiedza i doświadczenie ks. Słomki zdają się potwierdzać, iż miłość jest kwintesencją duchowości, najpełniejszą odpowiedzią, jakiej uczeń Chrystusa może udzielić Bogu i człowiekowi.

Księgę otwiera wypowiedź ks. prof. Stanisława Wielgusa, nosząca tytuł „Znakomitemu Uczonemu, Nauczycielowi i Kapłanowi”, w której Rektor KUL w imieniu własnym i całej Wspólnoty Akademickiej wyraża ks. Słomce „słowa najwyższego uznania dla wkładu, jaki wniósł do naukowego dorobku uczelni, dla Jego pięknej postawy ludzkiej i kapłańskiej oraz dla Jego profesorskiej pracy” (s. 12). Dziękuje Mu za to, że „swoje życie poświęcił Katolickiemu Uniwersytetowi Lubelskiemu” (tamże).

Księga zawiera dalej *List Rady Wydziału Teologii KUL do ks. prof. dra hab. Waleriana Słomki*. Ks. dziekan Anzelm Weiss wyraża w nim głęboką wdzięczność ks. Słomce za 37 lat Jego intensywnej i efektywnej pracy na Wydziale Teologii KUL, a w szczególności za wszelki „wysiłek włożony w reorganizację struktury ram naukowych studiów teologii duchowości” (od jednoosobowego kierownictwa Katedry Teologii Życia Wewnętrznego na Sekcji Teologii Moralnej do stworzenia samodzielnej Sekcji Teologii Duchowości ze skompletowaną kadrą dydaktyczno-badawczą – s. 14). W dalszej części wspomnianego Listu ks. prof. Weiss wyraża uznanie dla sposobu uprawiania teologii duchowości przez kierowaną przez wiele lat przez ks.

Słomkę Sekcję i organizowanych corocznie Tygodni Duchowości oraz wydawanej serii „Homo meditans”

Bardzo przejrzysta struktura Księgi Pamiątkowej, wyznaczona przez jej Redaktora, ks. dra Marka Chmielewskiego, ukazuje najpierw ks. Słomkę jako profesora. Ks. Redaktor szczegółowo przybliżył *curriculum vitae* ks. Słomki począwszy od czasu, gdy był uczniem Szkoły Powszechnej w swej rodzinnej miejscowości Łada, poprzez wykształcenie średnie, zdobywane w Janowie Lubelskim, Zduńskiej Woli i Lublinie, i studia filozoficzno-teologiczne, ukończone w Wyższym Seminarium Duchownym w Lublinie, uwieńczone święceniami kapłańskimi i tytułem magistra teologii. Z dalszej części *curriculum vitae* dowiadujemy się więcej o drodze naukowej ks. Słomki w zakresie teologii dogmatycznej i duchowości. Studia specjalistyczne odbył ks. Słomka z teologii dogmatycznej, a swą rozprawę doktorską na temat „Nauka św. Tomasza z Akwinu o chwale Bożej” napisał pod kierunkiem ks. prof. Wincentego Granata. W 1961 r. został zatrudniony na Wydziale Teologicznym KUL jako wykładowca ascetyki w ówczesnej Katedrze Teologii Ascetycznej na Sekcji Teologii Moralnej i Pastoralnej (s. 22). Przebywając na stypendium naukowym w Rzymie w latach 1963-1965, ks. dr Słomka przygotował rozprawę habilitacyjną na temat „Doświadczenie chrześcijańskie i jego rola w poznaniu Boga. Studium w świetle fenomenologicznej metody Husserla” Tytuł naukowy i stanowisko profesora nadzwyczajnego w Katedrze Teologii Życia Wewnętrznego, uchwalony przez Senat KUL w 1982 r., został – wskutek trudności doświadczanych ze strony ówczesnej władzy – przyznany ks. drowi hab. W. Słomce dopiero w 1984 r., a naukowy tytuł profesora zwyczajnego, uchwalony decyzją Rady Wydziału w 1988 r., uzyskał zatwierdzenie CKK, z tego samego powodu, dopiero dwa lata później (s. 25–26).

Od roku akademickiego 1974/75, gdy ks. doc. Słomka objął kierownictwo Katedry Teologii Życia Wewnętrznego, Jego pragnieniem było powołanie do istnienia Sekcji Teologii Duchowości. Pierwszym krokiem ku temu były starania o poszerzenie programu studiów i o ich indywidualny tok, wprowadzony od roku akademickiego 1978/79 (s. 26). Wskutek dalszych starań ks. Słomki od roku akademickiego 1981/82 zaistniała samodzielna Specjalizacja Teologii Życia Wewnętrznego (przemianowana w trzy lata później na Sekcję Teologii Duchowości). Wyraźne poszerzenie struktury ram naukowych studiów teologii duchowości nastąpiło w 1984 r., kiedy to, po uprzednich staraniach Ks. Profesora, powołano do istnienia trzy nowe Katedry: Historii Duchowości, Psychologii Duchowości, Duchowości Porównawczej, a dotychczasową Katedrę ks. Słomki przemianowano na Katedrę Teologii Duchowości Katolickiej (s. 27). W 1995 r., także na wniosek Ks. Profesora złożony do Rady Wydziału Teologii i zaaprobowany przez nią, Senat Akademicki KUL erygował Katedrę Duchowości Akcji Katolickiej (s. 28).

Obok omówionej działalności naukowo-dydaktycznej i starań o usamodzielnienie Sekcji ks. Chmielewski opisuje aktywność naukowo-dydaktyczną Księdza Profesora na forum międzynarodowym, głównie w USA i w Italii. Nie pomija przy tym właściwej dla ks. Słomki szerokiej działalności społecznej.

Bardzo cenną informacją o dorobku naukowym Ks. Profesora jest sporządzona przez ks. Chmielewskiego z niezwykłą dokładnością *Bibliografia publikacji*, obejmująca: książki autorskie i skrypty (13 pozycji), książki redagowane i współ-redagowane (23 dzieła) i artykuły w liczbie ponad 230. Pobieżne uwzględnienie liczby publikowanych artykułów wskazuje na to, że najwięcej z nich ukazało się w latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych i że zakończenie pełnoetatowej pracy w KUL łączy się u Księdza Profesora z bardzo dużą aktywnością naukową.

Obok bibliografii publikacji ks. Redaktor sporządził także, obejmujące ten sam czas, zestawienie wykładów, odczytów, prelekcji i wywiadów ks. Słomki. Zostało ono podane według schematu: data, miejsce, okoliczności, rodzaj i temat wystąpienia (s. 53). Zestawienie to jednakże nie jest pełne, ponieważ brak w nim pewnych danych, ani też nie stanowi wyczerpującej dokumentacji aktywności pod tym względem Ks. Profesora, który nie prowadził spisu swych wystąpień.

W kolejnym zestawieniu ks. Redaktor Księgi Pamiątkowej, korzystając z dostępnych danych, a zwłaszcza z systematycznie i gorliwie prowadzonych przez siebie kronik Sekcji Teologii Duchowości, podaje *Prace dyplomowe napisane pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Waleriana Słomki*. Już sama liczba prac dyplomowych: 125 prac magisterskich, 25 prac licencjackich i 19 rozpraw doktorskich (s. 73) jest wy-miernym i wiele mówiącym kryterium owocności pracy dydaktycznej Ks. Profesora i jego możliwościach inspirowania swych uczniów-studentów w ich badaniach naukowych.

Dobrze się stało, że najbardziej merytoryczny temat Księgi Pamiątkowej: *Teologia duchowości Księdza Profesora Waleriana Słomki* opracował ks. prof. Stanisław Urbański. Jako pierwszy doktor ks. prof. Słomki i aktualnie jeden z największych znawców teologii duchowości w Polsce, jest w stanie – jak się wydaje – najbardziej ogarnąć i zgłębić szeroki wachlarz pisarskiego dorobku teologicznego Ks. Profesora. Określając bliżej postawę naukową Ks. Profesora na tle minionej polskiej rzeczywistości teologicznej, ks. Urbański zauważa: „Chociaż ukształtowany naukowo na tomizmie, to jednak nie trzymał się kurczowo jego twierdzeń, lecz był otwarty na nowe kierunki, które wciągał w obręb światopoglądu chrześcijańskiego” (s. 85). Dostrzega u ks. Słomki szczególną otwartość na nowe interpretacje Soboru Watykańskiego II, które stały się inspiracją do Jego ciągłych poszukiwań i wypracowywania nowego kształtu teologii duchowości. Przyznaje, iż na drodze do urzeczywistnienia tych zamierzeń związanych z procesem usamodzielniania się teologii duchowości, napoty-kającym na trudności akceptacji u teologów uprawiających inne dyscypliny teologiczne, ks. Słomka musiał zdobywać się na odwagę i męstwo (s. 85).

Kierownik Sekcji Teologii Duchowości Uniwersytetu Kard. Stefana Wyszyńskiego w taki oto sposób ocenia wkład naukowy ks. Słomki w rozwój teologii duchowości: „Reasumując całość dorobku naukowego ks. Słomki, nie można więc nie dostrzec rangi oryginalności tego twórczego dorobku i to zarówno w aspekcie metodologicznym (przełomowe znaczenie uznania doświadczenia religijnego, mistycznego za źródło wiedzy teologicznej), jak i merytorycznym (oryginalne stawianie problemów duchowości chrześcijańskiej, zwłaszcza duchowości laikatu i kapłańskiej). Można zatem śmiało powiedzieć, że Autor zbudował zręby teorii duchowości na miarę naszych czasów i przyszłości. Opracował w sposób nowatorski samodzielną metodo-

logię badawczą teologii duchowości, opartą na kształtowaniu postaw chrześcijanina. Polska myśl teologiczna (zwłaszcza w obszarze duchowości i mistyki) zawdzięcza mu cenne studia i publikacje, które stanowią bazę stworzenia przez niego polskiej szkoły duchowości” (s. 98).

Doniosły i oryginalny wkład Adresata Księgi Pamiątkowej w teologię duchowości ukazują także ks. dr hab. Edward Walewander w artykule *Ks. prof. dr hab. Walerian Słomka – Twórca serii wydawniczej „Homo meditans”* Przytaczając m.in. tę oto wypowiedź Ks. Profesora: „*Homo*, także *christianus*, jest o tyle *sapiens*, o ile jest *meditans*” (s. 102) i dostrzegając ścisły związek pomiędzy koncepcją teologii duchowości i teologii medytacji u ks. Słomki, ks. Walewander zauważa, że troska o nie tylko akademicki, ale i popularyzatorski przekaz teologii skłoniła i zainspirowała Inicjatora Tygodni Duchowości do utrwalenia ich treści w serii wydawniczej pod nazwą „Homo meditans”

Pierwszą część Księgi Pamiątkowej zamyka artykuł Stanisława T. Zarzyckiego SAC pt. *Z teki pracy duszpasterskiej ks. Waleriana Słomki*. Autor wyszczególnia w nim trzy pola posługi słowu: 1) środowisko uniwersyteckie, w którym Ks. Profesor przyczynił się do kształtowania integralnej wizji człowieka i głębi jego postawy duchowej; 2) polski kontekst społeczno-religijny, w którym była osadzona myśl teologiczna ks. Słomki, a Jego duszpasterska postawa wyrażała się we wrażliwości na zagrożenie ludzkiej i chrześcijańskiej wolności, sprawiedliwości, miłości i pokoju; 3) kazania głoszone podczas szczególnych okoliczności. Zwraca także uwagę na posiadaną przez Ks. Profesora umiejętność przechodzenia od aktywności naukowej do praktycznej (s. 107).

Druga część Księgi Pamiątkowej składa się z fragmentów bądź streszczeń rozpraw doktorskich pisanych pod kierunkiem Ks. Profesora. 19 artykułów, będących wyrazem tyluż obronionych prac doktorskich, zostało ułożonych przez ks. Redaktora Księgi „według podobieństwa podejmowanych tematów” – od najbardziej ogólnych do najbardziej szczegółowych (s. 10). A oto ich tytuły: 1) Zbigniew Targoński. *Wolność jako zasada rozumienia osoby ludzkiej i jej rozwoju według ks. Wincentego Granata*; 2) Stanisław T. Zarzycki SAC. *Ku zrozumieniu istoty serca*; 3) ks. Krzysztof Grzywocz. *Urzeczywistnienie świętości w Kościele według Hansa Ursa von Balthasara*; 4) ks. Stanisław Szczepaniec. *Komunijny wymiar doskonałości życia chrześcijańskiego*; 5) Waldemar Seremak SAC. *Idea Miłosierdzia Bożego a nowa ewangelizacja*; 6) ks. Andrzej Skiba. *Model życia chrześcijańskiego według księdza Bronisława Markiewicza (1842–1912)*; 7) ks. Ireneusz Werbiński. *Powołanie do doskonałości chrześcijańskiej i jej stopnie według polskich teologów dwudziestolecia międzywojennego (1818–1939)*; 8) ks. Sławomir Zalewski. *Doświadczenie mistyczne a doskonałość człowieka według św. Jana od Krzyża*; 9) ks. Marek Chmielewski. *Kontemplacyjne przejawy doświadczenia mistycznego bł. Marceliny Darowskiej (1827–1911)*; 10) Julia Stanisława Bakalarz OP. *Kontemplacja i działanie w życiu duchowym Matki Kolumby Białeckiej*; 11) Lazaro Bustince Sola PB. *Tajemnica krzyża w życiu chrześcijańskim według św. Jana od Krzyża i Jana Pawła II*; 12) ks. Waldemar Durda. *Chrześcijańska postawa wobec cierpienia według ks. Michała Rękasza*; 13) ks. Stanisław Sojka. *Kapłan-Pasterz według św. Grzegorza Wielkiego*; 14) ks. Mateusz Krzywicki. *Doskonałość życia kapłańskiego w polskiej literaturze teologicznej w latach*

1918–1939; 15) ks. Andrzej Marek. *Model życia kapłańskiego w świetle nauczania biskupów i kapłanów diecezji katowickiej z lat 1922-1939*; 16) ks. Adam Ochał. *Tożsamość kapłana i jego postannictwo według Jeana Galota SI*; 17) Kazimierz Boryna MSF. *Ciągłość formacji kapłańskiej*; 18) Władysława Sitarz SAC. *Formacja laikatu metodą wspólnoty wieczernikowej*; 19) Maria Matylda Bołoz CSSF. *Duchowość felicjańska*. Wymienione zagadnienia opracowane przez wyżej wymienionych Doktorów potwierdzają, iż seminarium naukowe Katedry Teologii Duchowości obejmowało bardzo szerokie pole badawcze.

Trzecia, najbardziej obszerna część Księgi Pamiątkowej zawiera – według podziału zamierzonego przez ks. Redaktora – artykuły przyjaciół Ks. Profesora, głównie ze środowiska Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. 18 artykułów zostało ułożonych według tego samego kryterium, co artykuły w części drugiej. Oto one: 1) Henryk Zimoń SVD. *Znaczenie religijne rytuałów dorocznych u ludu Konkomba z północnej Ghany*; 2) Antoni J. Nowak OFM. *Religijność bez Boga*; 3) ks. Czesław S. Bartnik. *Neochrześcijaństwo?*; 4) ks. Stanisław Kowalczyk. *Koncepcja sprawiedliwości klasycznego liberalizmu*; 5) Hugolin Langkammer OFM. *Apokryficzne Ewangelie Dzieciństwa (EwDziec)*; 6) ks. Marian Rusecki. *Pozachrześcijańskie świadectwa o historycznym istnieniu Jezusa*; 7) Paweł Góralczyk SAC. *Przykazanie miłości bliźniego*; 8) ks. Janusz Nagórny. *Wychowanie do dojrzałej miłości*; 9) ks. Krzysztof Gózdź. *Personalizacja jako praxis*; 10) ks. Jerzy Misiurek. *Zarys dziejów praktyki kierownictwa duchowego*; 11) Gabriel Witaszek CSSR. *Znaczenie modlitwy w działalności proroków*; 12) ks. Józef Skorodiuk. *Duchowość Trzeciej Modlitwy Eucharystycznej*; 13) ks. Ryszard Groń. *Nadzieja i pragnienie u św. Jana od Krzyża*; 14) Helena Hrehowa. *Kontemplacja prawdy u Pawła Florenskiego*; 15) Stanisław C. Napiórkowski OFMConv. *Model duchowości franciszkańskiej w świetle „Exercitia spiritualia” (Kraków 1622) Jakuba Montanari*; 16) ks. Seweryn Rosik. *Podstawowe imperatywy moralne życia chrześcijańskiego w ujęciu Papieża Jana Pawła II w czasie jego VI Pielgrzymki do Polski (31 V – 10 VI 1997)*; 17) Ks. Marek Zahajkiewicz. *Kościół katolicki a kultura polska*; 18) ks. Andrzej Dziuba. *Kościół naucza i wychowuje (Z doświadczeń Kościoła katolickiego w Hiszpanii)*. Mozaika wymienionych artykułów ubogaca niniejszą Księgę i jest świadectwem międzyludzkich i chrześcijańskich więzi wyżej wymienionych Autorów z ks. Słomką, wyrastających z tych samych dążeń, wspólnego ducha (por. Flp 2, 2).

Współautorzy Księgi Pamiątkowej (wręczonej Ks. Profesorowi 1 marca 1999 r., tj. pierwszego dnia XXIV Tygodnia Duchowości) życzą ks. Słomce dalszej twórczej pracy dydaktyczno-naukowej i duszpasterskiej podejmowanej w świetle i mocy Ducha Świętego oraz przeświadczeniu, że „najważniejsza jest miłość”

Stanisław T. Zarzycki SAC